

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024; телефон (057) 704-92-93, факс (057) 704-11-71,
e-mail: kancel@nulu.edu.ua, код ЄДРПОУ 0201139

03.03.2016 № *121-П-350*

На № _____ від _____

Голові Верховної Ради України
Гройсману В.Б.

Шановний Володимире Борисовичу!

Надаємо висновок на депутатський запит народного депутата України Домбровського О.Г. щодо доцільності внесення змін до статті 33 Цивільного процесуального кодексу України, передбачивши право суду із власної ініціативи або за клопотанням інших учасників судового процесу залучати належного відповідача, в якості співвідповідача, підготовлений кафедрою цивільного процесу.

Додаток: на 2-х арк.

З повагою

Проректор

(057) 704-92-70

А.П.Гетьман

000204

Науково-консультативний висновок

(на лист Голови Верховної Ради України В.Гройсмана від 19.02.16 р. №11/10-238 та депутатського запиту народного депутата України О.Домбровського за вих. № 8-444)

У депутатському запиті народного депутата України О.Домбровського ставиться питання про доцільність внесення змін до статті 33 Цивільного процесуального кодексу України щодо права суду з власної ініціативи або за клопотанням інших учасників судового процесу, без згоди позивача, залучати співвідповідача у справу при пред'явленні позивачем позову до неналежного відповідача.

Реалізація права на звернення до суду за захистом порушених цивільних прав чи охоронюваних законом інтересів є складовою цивільної процесуальної правосуб'єктності позивача. Відповідно до ст. 11 ЦПК України, суд розглядає справи не інакше як за зверненням фізичних чи юридичних осіб в межах заявлених ними вимог і на підставі доказів, що подаються сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі.

Згідно із вимогами ст. 119 ЦПК України, позивач у позовній заяві повинен, крім іншого, визначити ім'я (найменування) сторін, зокрема відповідача. Цивільне процесуальне законодавство, таким чином, надає позивачу право вільного визначення відповідача. В той же час судова практика містить чисельні випадки пред'явлення позову до особи, яка не є порушником прав (інтересів) позивача. З огляду на це, ст. 33 ЦПК України передбачає можливість заміни неналежного відповідача або залучення співвідповідачів.

Головною умовою заміни неналежного відповідача є клопотання позивача. Як відомо, належним чином визначені сторони є запорукою справедливого розгляду справи в контексті ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Активізація процесуальної діяльності суду при визначенні суб'єктного кола осіб, зокрема залучення співвідповідача за власною ініціативою є, вважаю, порушенням принципу диспозитивності як рушійної сили цивільного процесу.

Визначення відповідача, як зазначалось вище, є правом позивача. Так само заміна неналежного відповідача на належного повинна відбуватись за волевиявленням (у формі заявленого до суду клопотання) позивача чи іншої заінтересованої особи.

Обґрунтування у депутатському запиті (стор. 4 вказаного документу) можливості суду цивільної юрисдикції залучати до участі у справі співвідповідача за власною ініціативою посиленням на ст. 52 КАС України уявляється спірним, оскільки правовідносини, що вирішуються в порядках адміністративного та цивільного судочинства, є різними за своєю правовою природою. На відміну від ЦПК, завданням КАС України є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій (ст. 2 КАС України). Саме

публічно-правовим характером спірних правовідносин пояснюється можливість суду за власною ініціативою здійснювати в деяких випадках заміну суб'єктного складу правовідносин в порядку адміністративного судочинства шляхом залучення другого відповідача.

Іншого відповідача (не співпозивача та не другого відповідача) вправі залучити до участі у справі суд господарської юрисдикції (ст. 24 ГПК України). У зв'язку з цим в юридичній літературі проводились спроби довести різний процесуально-правовий статус вищевказаних «різновидів» відповідачів.

Про посилення диспозитивних засад цивільного судочинства свідчить і правова позиція Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про те, що у випадку відсутності клопотання позивача про заміну неналежного відповідача, суд повинен відмовляти у задоволенні позову (п. 1 Листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 24-753/0/4-13 від 16 травня 2013 р. «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування», зазначений у депутатському запиті). У зазначеному листі мова іде про узагальнення судової практики розгляду цивільних справ про спадкування. Однак вважаю, що така новітня правова позиція касаційного суду цивільної юрисдикції відповідає як диспозитивним, так і змагальним засадам цивільного судочинства. Залучення судом за власною ініціативою до участі у справі іншої особи в якості співвідповідача за умови відсутності відповідного клопотання позивача призводитиме до того, що суд у таких випадках за власною ініціативою прямо чи побічно сприяє іншій стороні у встановленні фактичних обставин справи. Поряд з цим, у подібних випадках суд не сприяє (ч. 4 ст. 10 ЦПК України), а порушує засади всебічного і повного з'ясування обставин справи.

Загальний висновок. На підставі викладеного можна зробити висновок, що законодавчі приписи (ст. 33 ЦПК України) щодо залучення за ініціативою суду до участі у справі співвідповідача порушують диспозитивні та змагальні засади цивільного судочинства. Разом з тим, доцільно запропонувати пряме передбачення у цивільному процесуальному законодавстві можливості заявлення клопотання про заміну неналежного відповідача належним не тільки для позивача, але і для інших осіб, що беруть участь у справі (зокрема, для відповідача).

Висновок підготував:

докт. юрид. наук, професор,
завідувач кафедри цивільного процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

К.В. Гусаров

03 березня 2016 р.